

reflections related to the processes of legal proceedings, operational search, labor, official, commercial and other activities.

Regarding criminalistics as a fundamental applied legal science, polygraph examiners are to some extent related to its system and its constituent parts, namely: the general theory of criminalistics; forensic technology; forensic tactics; forensic methods or methods of investigating certain types of crimes. It also applies to other sciences, both legal and psychological. However, despite the polygraph relationship with a number of theoretical and applied sciences and, in particular, criminology to provide practical assistance in the investigation committed criminal offenses, it remains independent, well-formed, interdisciplinary field of knowledge that is developing and improving greatly.

УДК 343.98

О. П. Ващук
кандидат юридичних наук, доцент

Національний університет «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ СПЕЦІАЛІСТА З НЕВЕРБАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Виклики сучасності приводять до необхідності актуалізації окремих положень кримінального провадження. Сприяння в виявленні, закріпленні та вилученні предметів і документів реалізується за допомогою традиційної для вітчизняного кримінального провадження участі спеціаліста в слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях. Ця форма була єдиною формою участі спеціаліста як суб'єкта кримінального процесу за раніше діючим кримінально-процесуальним законодавством України. При цьому можливість залучення спеціаліста обмежувалася лише деякими слідчими діями. В даний час таке обмеження зняте. Тепер спеціаліст є процесуальною фігурою, що володіє певним процесуальним статусом.

У рамках діючого нового КПК України існує об'єктивна необхідність визначення кримінальних процесуальних особливостей застосування комплексного підходу до використання спеціальних знань, а саме невербальної інформації у кримінальному провадженні. Підвищенню ролі невербальної інформації у кримінальному провадженні може сприяти і більш ширше використання спеціальних пізнань обізнаних осіб у передбачених законом формах.

Ключові слова: кримінальне провадження, невербальна інформація, слідчі дії, спеціальні знання.

Необхідність використання знань з невербальної інформації в кримінальному провадженні пояснюється, перш за все, тенденціями теоретичних розробок, а по-друге, потребами практики. Проте

існують дискусійні питання, які виникають при залученні спеціаліста з невербальної інформації. Дослідженню питань використання спеціальних знань у кримінальному провадженні приділялась увага у працях Р. С. Белкіна [1], О. М. Зініна [2], П. П. Іщенко [3], М. О. Классена [4], Г. Малевські [5, с. 108–121], В. М. Махова [6], Е. Б. Мельникової [7], Т. Д. Телегіної [8], В. В. Тіщенко [9, с. 252–262], В. Ю. Шепітька [10], В. О. Яремчук [11, с. 1–11] та ін. Деякі автори досліджують питання проведення судових експертиз як для експертів, так і для спеціалістів [12]. М. В. Шепітько розкриває мету та форми залучення спеціаліста під час здійснення кримінального провадження [13, с. 325–326], а М. К. Каминський ставить питання, щодо значення спеціальних знань [14, с. 67–71]. Проте розвиток положень про невербальну інформацію і використання цих даних в кримінальному провадженні висвітлено лише в цілому та фрагментарно. Водночас відсутній аналіз процесуальних аспектів участі спеціаліста з невербальної інформації в кримінальному провадженні. Тому, метою даної статті є аналіз положень КПК України щодо залучення спеціаліста з невербальної інформації до кримінального провадження та висунення пропозицій щодо удосконалення цих норм в КПК України.

Розкрити особливості участі спеціаліста з невербальної інформації в кримінальному провадженні доцільно в двох кореляційних, однак самостійних напрямках:

- кримінальному процесуальному;
- криміналістичному.

Кримінальний процесуальний напрям обумовлений Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) [15], який регламентує поточну участь будь-якого спеціаліста в кримінальному провадженні, в тому числі і спеціаліста з невербальної інформації.

Спеціаліст з невербальної інформації може бути залучений посадовою особою, яка провадить будь-яку слідчу (розшукову) дію. Зазвичай, участь спеціаліста з невербальної інформації в цих діях має на увазі:

- сприяння у виявленні, закріпленні та вилученні предметів і документів, в той час як сприяння спеціаліста з невербальної інформації може бути необхідним для виявлення слідів злочинів, які не мають форму предметів й документів (наприклад, ідеальних слідів тощо);
- сприяння в застосуванні технічних засобів фіксації ходу й результатів слідчих (розшукових) дій та не представляє собою дослідження матеріалів кримінального провадження. Однак, таке сприяння в застосуванні технічних засобів спеціалістом з невербальної інформації у дослідженні матеріалів кримінального провадження суттєво обмежує його можливості. По-перше, тому, що

сприяння передбачає допомогу посадовцю у застосуванні технічних засобів, а не самостійне їх застосування. По-друге, таке сприяння може відбуватися лише в рамках процесуальних дій (наприклад, огляд предмета з виявленням невидимих слідів з використанням спеціального джерела освітлення).

Відповідно до вищезазначеного порядок діяльності та результати залучення спеціаліста з невербальної інформації для реалізації першої з зазначених функцій відображаються у відповідному протоколі слідчої (розшукової) дії, однак це не становить самостійне джерело доказів – висновок спеціаліста – відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України де, закріплено вичерпний перелік процесуальних джерел доказів (показання, речові докази, документи, висновки експертів). Таким чином, існує можливість доповнити ч. 2 ст. 84 КПК України новим джерелом доказів, як висновок спеціаліста. Однак, існує і протилежна можливість, де і в рамках чинної правової регламентації у вітчизняному кримінальному провадженні факт проведення спеціалістом певних дій в ході слідчих (розшукових) дій може мати доказове значення в рамках так званого – «допоміжного доказу», тобто така думка спеціаліста може знаходити належне відображення в протоколі слідчої (розшукової) дії.

Ознаками, що характеризують спеціаліста з невербальної інформації як учасника кримінального провадження відповідно до чинного КПК України, є наступне:

- спеціаліст з невербальної інформації є особою, яка володіє спеціальними знаннями;
- спеціаліст з невербальної інформації не зацікавлений в результаті кримінального провадження;
- спеціаліст з невербальної інформації залучається відповідно до процесуальних норм тими учасниками кримінального провадження, які наділені таким правом;
- спеціаліст з невербальної інформації є процесуальною фігурою і володіє власним процесуальним статусом;
- спеціаліст з невербальної інформації не може виступати як інший учасник кримінального провадження, до якого його залучено як спеціаліста;
- спеціаліст з невербальної інформації бере участь у процесуальних діях і розгляді кримінального провадження судом.

Проблемним, нормативно неврегульованим залишається питання щодо досліджень, які може проводити спеціаліст з невербальної інформації та, як результат, процесуального значення його висновку на підставі цих досліджень.

Процесуальна форма використання спеціальних знань з невербальної інформації в кримінальному провадженні залежить від таких критеріїв:

- стадії, на яких спеціальні знання з невербальної інформації застосовуються;
- правове регулювання процедури залучення спеціаліста з невербальної інформації і використання цих знань в кримінальному провадженні;
- процесуальне значення результатів використання спеціальних знань з невербальної інформації.

Звісно ж, що аналіз чинного законодавства не дає підстав для розгляду діяльності спеціаліста саме з невербальної інформації. У діючому КПК України мова йде про участь спеціаліста в цілому, без визначення сфери наукових і професійних інтересів спеціаліста. Крім того, це було б і недоцільним, урахувавши наявні наукові сфери знань, їх удосконалення і можливий розвиток інших та виникнення нових професійних галузей. Тому подальший детальний аналіз кримінальних процесуальних аспектів застосування комплексного підходу до використання спеціальних знань з невербальної інформації у кримінальному провадженні буде проходити за аналогією до загального статусу «спеціаліста», закріпленого законодавцем в КПК України.

Відповідно до ст. 3 КПК України учасником кримінального провадження є спеціаліст. Ст. 71 КПК України чітко визначає, що «спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок» (ч. 1 ст. 71 КПК України). Ч. 3 ст. 71 КПК України закріплює право сторін кримінального провадження заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги саме під час судового розгляду, а в ч. 4 ст. 71 КПК України визначено права спеціаліста (ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду; користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням; звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів; знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження; одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження; заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом). У свою чергу, законодавець у ч. 5 ст. 71 КПК України встановив зобов'язання спеціаліста, як прибуття за викликом до слідчого/прокурора/суду і до того ж, мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади; виконувати вказівки сторони

кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених запитань; не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його обов'язків та заявляти самовідвід за наявності обставин, передбачених КПК України. Далі ст. 72 КПК України до відповідальності спеціаліста відносить питання щодо його неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття де, як результат на спеціаліста судом покладаються всі витрати, пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні.

Відповідно до ч. 2 ст. 105 КПК України додатками до протоколів можуть бути письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії, проте в ч. 1 ст. 105 КПК України законодавець чітко закріплює, що додатки до протоколу долучаються тільки особою, яка проводила процесуальну дію.

Ч. 1 ст. 236 КПК України зазначає, що ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим чи прокурором, а для участі в проведенні обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, представник, адвокат та інші учасники кримінального провадження, у тому числі й спеціаліст з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань. Також при проведенні огляду з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий/прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів (ч. 3 ст. 237 КПК України). За дорученням слідчого/прокурора спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани та схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі й документи, які мають значення для кримінального провадження (ч. 7 ст. 237 КПК України). Проведення слідчого експерименту за необхідності може здійснюватися за участю спеціаліста (ч. 2 ст. 240 КПК України), а у випадку, якщо проведення експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом (ч. 1 ст. 245 КПК України).

У ч. 1 ст. 262 КПК України (огляд і виїмка кореспонденції) зазначено, що огляд затриманої кореспонденції проводиться в установі зв'язку, якій доручено здійснювати контроль і затримувати цю кореспонденцію, за участю представника цієї установи, а за необхідності – за участю спеціаліста. Де у присутності зазначених осіб слідчий вирішує питання про відкриття й оглядає затриману кореспонденцію. Ст. 266 КПК України регламентує дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, де в ч.

1. закріплено, що дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, у разі необхідності здійснюється за участю спеціаліста. Після чого прокурор вживає заходів для збереження отриманої інформації, а в ч. 3 визначено, що носії інформації та технічні засоби, за допомогою яких отримано інформацію, можуть бути предметом дослідження відповідних спеціалістів або експертів у порядку, передбаченому КПК України.

Ч. 3 ст. 357 КПК України закріплює, що при дослідженні речових доказів учасники судового провадження мають право ставити запитання з приводу речових доказів спеціалістам, які їх оглядали. Також учасники судового провадження мають право ставити запитання щодо документів спеціалістам (ч. 2 ст. 358 КПК України) та з метою з'ясування відомостей, що містяться у звуко- і відеозаписах, судом також може бути залучено спеціаліста (ч. 3 ст. 358 КПК України).

Окремо ст. 360 КПК України регламентує порядок консультацій та роз'яснення спеціаліста, де у ч. 1 визначено, що під час дослідження доказів суд має право скористатися усними консультаціями або письмовими роз'ясненнями спеціаліста, наданими на підставі його спеціальних знань. У ч. 2 зазначено, що спеціалісту можуть бути поставлені питання щодо суті наданих усних консультацій чи письмових роз'яснень. Тоді як, першою ставить запитання особа, за клопотанням якої залучено спеціаліста, а потім інші особи, які беруть участь у кримінальному провадженні. Головуючий, у свою чергу, у судовому засіданні має право ставити спеціалістові запитання в будь-який час дослідження доказів.

У виняткових випадках суд, визнавши за необхідне оглянути певне місце, проводить огляд за участю учасників судового провадження, а якщо цього вимагають обставини і за участю спеціалістів (ч. 1 ст. 361 КПК України).

Ч. 4 ст. 517 КПК України визначено, що доступ до матеріалів, які містять відомості, що становлять державну таємницю, надається спеціалісту, якому надано допуск до державної таємниці та який потребує його під час здійснення своїх прав і обов'язків, виходячи з обставин, встановлених під час кримінального провадження. Однак, рішення про надання доступу до конкретної таємної інформації та її матеріальних носіїв приймаються у формі наказу або письмового розпорядження керівником органу досудового розслідування/прокурором/судом. Проте спеціалісту забороняється робити виписки та копії з матеріалів, які містять державну таємницю (ч. 5 ст. 517 КПК України).

Таким чином, процесуальний статус спеціаліста з невербальної інформації є комплексним поняттям, що представляє собою законодавчо регламентовану сукупність прав, обов'язків,

відповідальності і процесуальних гарантій діяльності спеціаліста відповідно до КПК України як учасника кримінального провадження, засновану на цілях, завданнях, функціях та принципах його залучення у кримінальному провадженні. Саме тому, основою процесуального статусу спеціаліста з невербальної інформації виступають:

- мета залучення спеціаліста з невербальної інформації (реалізація в кримінальному провадженні можливостей, які дає застосування спеціальних знань з невербальної інформації для вирішення завдання кримінального провадження);

- завдання, які вирішуються спеціалістом з невербальної інформації в рамках його участі в кримінальному провадженні (консультативна і технічна допомога учасникам);

- функції спеціаліста з невербальної інформації (участь у проведенні процесуальних дій, дача письмових консультацій (висновків) сторонам з питань, що вимагають застосування спеціальних знань, і дача показань з питань, що вимагають застосування спеціальних знань з невербальної інформації);

- принципи участі спеціаліста з невербальної інформації у кримінальному провадженні (компетентність, незалежність і незацікавленість в результаті кримінального провадження).

Форма використання спеціальних знань з невербальної інформації в кримінальному провадженні являє собою сукупність зовнішніх ознак, що характеризують процедуру і результат застосування спеціальних знань з невербальної інформації у зв'язку із запобіганням, припиненням, виявленням і розслідуванням злочинів, а також судовим розглядом кримінальних проваджень.

Використання знань з невербальної інформації, як окремий вид спеціальних знань, можна визначити як певну групу дій, пов'язаних із застосуванням спеціальних знань з невербальної інформації в кримінальному провадженні, об'єднаних подібними, характерними лише для цієї групи, ознаками.

Для досягнення мети нашого дослідження як емпіричні дані наведемо результати проведеного нами анкетування слідчих/прокурорів/суддів/експертів та студентів-правників щодо їх думки про отримання та використання невербальної інформації у кримінальному провадженні. Загалом на 01.01.2017 було анкетовано 1470 осіб: 254 – судді, 288 – слідчі, 388 – прокурори, 19 – експерти, 521 – студенти вищих юридичних навчальних закладів України (Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України та Національний університет «Одеська юридична академія»).

Опитування суддів/прокурорів/експертів/слідчих та студентів містило відповідне питання: чи необхідно до кримінального провадження долучати спеціаліста з невербальної інформації? Думки респондентів мають значні розходження. Слідчі вважають, що така

необхідність існує (148 осіб), прокурори (198 осіб) підтримують таку думку, експерти майже одностайні (13 осіб) у тому, що участь такого спеціаліста є необхідною у кримінальному провадженні (вже на стадії досудового розслідування). Коло ж суддів у більшості (121 особа) не вважає за необхідність участь такого спеціаліста у судовому провадженні. Студенти у більшості (385 осіб) вважають необхідною участь спеціаліста з невербальної інформації у кримінальному провадженні (див. діаграма 1).

На наш погляд, законодавець не дає підстав обмежувати процесуальну форму залучення спеціаліста з невербальної інформації у кримінальному провадженні. Вибір процесуальної форми в даному випадку повинен здійснюватися посадовою особою, що здійснює кримінальне провадження. Проте, результат залучення спеціаліста з невербальної інформації у кримінальному провадженні варто було б удосконалити, шляхом внесення таких змін до чинного КПК України:

– ч. 1 ст. 71 КПК України викласти у такій редакції:

«Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями, навичками застосування технічних або інших засобів, і може проводити дослідження і надавати консультації та роз'яснення під час досудового розслідування і судового провадження з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок та має право дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються його сфери знань».

– ч. 4 ст. 71 КПК України викласти у такій редакції:

«4. Спеціаліст має право:

1) знайомитися з матеріалами кримінального провадження, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;

2) ставити запитання, що стосуються предмета та об'єктів дослідження, консультації чи роз'яснення, учасникам процесуальної дії;

3) користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням;

4) викладати у висновку спеціаліста виявлені в ході дослідження відомості, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких йому не були поставлені запитання;

5) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета та об'єктів дослідження;

6) звертати увагу сторін кримінального провадження або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів;

7) знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;

8) знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він не брав участь, якщо вони стосуються предмета та об'єктів дослідження, консультації чи роз'яснення і подавати до них зауваження;

9) одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження;

10) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом».

– ч. 5 ст. 71 КПК України викласти у такій редакції:

«5. Спеціаліст зобов'язаний:

1) особисто провести дослідження і дати письмовий висновок на поставлені йому запитання, а в разі необхідності – роз'яснити його;

2) особисто прибути за викликом до слідчого, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади та давати пояснення з поставлених запитань;

3) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його обов'язків;

4) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом».

Таким чином, у статті проаналізовано норми чинного КПК України щодо процесуальної фігури – спеціаліста, в тому числі й спеціаліста з невербальної інформації. Зазначено необхідність внесення змін до окремих положень КПК України для оптимізації та результативності залучення спеціаліста, в тому числі й спеціаліста з невербальної інформації.

Примітка: «Публікація містить результати досліджень, проведених за грантом Президента України за конкурсним проектом (Ф70/193-2017 (0117U003832)) Державного фонду фундаментальних досліджень».

Перелік посилань

1. *Белкин Р. С.* История отечественной криминалистики: пособ. Москва, 1999. 496 с.
2. *Зинин А. М.* Криминалист в следственных действиях: уч.-практ. пособ. Москва, 2004. 144 с.
3. *Ищенко П. П.* Специалист в следственных действиях (уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты). Москва, 1990. 157 с.
4. *Классен Н. А., Классен А. Н., Кудрявцева А. В.* Использование специальных знаний при осуществлении защиты по уголовным делам: моногр. Москва, 2011. 208 с.
5. *Малевски Г.* Специальные знания – краеугольный постулат концепции криминалистики Ганса Гросса и их современная интерпретация // Криминалистъ первопечатный. 2012. № 5. С. 108–121.
6. *Махов В. Н.* Использование знаний сведущих лиц при расследовании преступлений: моногр. Москва, 2000. 296 с.
7. *Мельникова Э. Б.* Участие специалистов в следственных действиях. Москва, 1964. 87 с.
8. *Телегина Т. Д.* Использование специальных знаний в современной практике расследования преступлений : моногр. Москва, 2011. 152 с.
9. *Тищенко В. В.* Использование специальных знаний в информационно-познавательной деятельности по расследованию преступлений // Криминалистика и судебная экспертология: наука, обучение, практика: 12 Междунар. науч.-практ. конф. Вильнюс, 2016. Вып. 12. С. 252–262.
10. *Шепитько В. Ю.* Теория криминалистической тактики: моногр. Харків, 2002. 349 с.
11. *Яремчук В. О.* Участь спеціаліста у кримінальному провадженні: історія і сучасність // Теорія і практика правознавства (журнал) / Нац. ун-т «Юридична академія України ім. Я. Мудрого». 2014. Вип. 2(6). С. 1–11.
12. *Практическое руководство по производству судебных экспертиз для экспертов и специалистов:* науч.-практ. пособ. / под ред.: Т. В. Аверьяновой, В. Ф. Статкуса. Москва, 2011. 720 с.
13. *Шепитько М. В.* Мета та форми залучення спеціаліста та експерта під час здійснення кримінального судочинства // Інформаційне забезпечення розслідування злочинів: матеріали Міжнародного круглого столу (29 травня 2015 р., м. Одеса) / відп. за вип.: В. В. Тищенко, О. П. Вашук ; НУ ОЮА; ПРЦ НАПРН України. Одеса, 2015. С. 325–326.
14. *Каминский М. К.* Специальные знания – сила? // Криминалистъ первопечатный. 2011. № 3. С. 67–71.
15. *Кримінальний процесуальний кодекс України.* [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

УЧАСТИЕ СПЕЦИАЛИСТА ПО НЕВЕРБАЛЬНОЙ ИНФОРМАЦИИ В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ: ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ

О. П. Вашук

Вызовы современности приводят к необходимости актуализации отдельных положений уголовного производства. Содействие в обнаружении, закреплении и изъятии предметов и документов реализуется с помощью традиционной для отечественного уголовного судопроизводства участия специалиста в следственных (розыскных) и других процессуальных действиях. Это была единственная форма участия специалиста как субъекта уголовного процесса по ранее действующему уголовно-процессуальному законодательству Украины. При этом возможность привлечения специалиста ограничивалась лишь некоторыми следственными действиями. В настоящее время такое ограничение снято. Теперь специалист является процессуальной фигурой, обладающей определенным процессуальным статусом.

В рамках действующего УПК Украины существует объективная необходимость определения уголовных процессуальных особенностей применения комплексного подхода к использованию специальных знаний, а именно невербальной информации в уголовном производстве. Повышению роли невербальной информации в уголовном производстве может способствовать и более широкое использование специальных познаний сведущих лиц в предусмотренных законом формах.

Обнародованы результаты проведенного анкетирования следователей/прокуроров/судей/экспертов и студентов-юристов по их мнению о получении и использовании невербальной информации в уголовном производстве (на 01.01.2017 г. были анкетированы 1470 человек, из которых 254 судьи, 288 следователей, 388 прокуроров, 19 экспертов, 521 студент высших юридических учебных заведений Украины (Львовский государственный университет внутренних дел МВД Украины и Национальный университет «Одесская юридическая академия»).

В статье проанализированы нормы действующего УПК Украины относительно процессуальной фигуры – специалиста, в том числе и специалиста по невербальной информации. Указана необходимость внесения изменений в отдельные положения УПК Украины для оптимизации и результативности привлечения специалиста, в том числе и специалиста по невербальной информации.

PARTICIPATION OF SPECIALIST ON NON-VERBAL INFORMATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS: PROCEDURAL ASPECTS

O. Vashchuk

The challenges of modern life lead to the need to update the individual provisions of criminal proceedings. Assistance in identifying, fixing and seizure of items and documents is realized through the traditional for domestic criminal proceedings of a specialist in investigative (search) and other procedural actions. This was the only form of participation of a specialist as as an independent subject of criminal proceedings

under the previously existing criminal-procedural legislation of Ukraine. At the same time, the possibility of involving a specialist was limited to only a few investigative actions. Currently, this restriction has been removed. Now the specialist is a procedural figure with a certain procedural status.

There is an objective need to determine criminal procedural peculiarities of applying an integrated approach to the use of special knowledge, namely non-verbal information in criminal proceedings. Increasing the role of non-verbal information in criminal proceedings may also be facilitated by the wider use of special knowledge of persons in the forms envisaged by law.

The results of survey conducted by investigators/prosecutors/judges/experts and law students about their opinion on obtaining and using non-verbal information in criminal proceedings are presented (as of January 01, 2017, 1470 persons were questioned, of which 254 judges, 288 investigators, 388 prosecutors, 19 experts, 521 students of higher law educational institutions of Ukraine (Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the National University «Odessa Law Academy»).

The article analyzes emphasizes the norms of current Criminal Procedural Code of Ukraine with regard to the procedural figure – of a specialist, including a non-verbal information specialist. It is indicated he necessity of amending certain provisions of Criminal Procedural Code of Ukraine for the optimization and effectiveness of the involvement of a specialist, including a non-verbal information specialist.

УДК 343.98

Л. С. Белік
кандидат юридичних наук, доцент

А. І. Шиян
студентка

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ЗЛОЧИНЦЯ, КРИЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. ГЕН ЗЛОЧИННОСТІ

Стаття присвячена деяким аспектам інформаційно-аналітичного забезпечення виявлення та дослідження особистості злочинця, крізь призму історичних досліджень, його поведінка, стиль життя, світогляд, які склалися історично, а також погляди вчених, криміналістів на генетику злочинців. Досліджено теоретичні здобутки та висновки сучасних науковців щодо «гена злочинності»

Ключеві слова: особистість злочинця, історичні погляди, ген злочинності.

Основою будь-якої діяльності людини, в тому числі й діяльності, спрямованої на виявлення особи злочинця – є збір, аналіз і